

Přežili jsme svoje děti

TEXT: LUCIE JÁNSKÁ

„Manžel přestřihl pupeční šňůru a choval Amálku, jako by byla živá.“ Lucie Burdová se učí žít s tím, že jí dcera zemřela těsně před narozením.

FOTO: ROBERT SEDNÍK

Ročně u nás zemře asi tisícovka dětí. Bolest, kterou v tu chvíli prožívají jejich rodiče, je pro toho, kdo to nezažil, těžko představitelná. „Je to, jako by vám někdo rval srdce z těla,“ říká Jitka Ševčíková, která loni ztratila syna Jaromíra. Sama teď **dodává naději** těm, kterým se stalo totéž co jí.

Už se nikdy neusměju,“ myslala si prý Jitka Ševčíková před n celým rokem. Teď sedí naproti mně v jedné restauraci na periferii Brna a hrůzu, kterou tehdy prožila a na kterou nikdy nezapomene, prozrazuje jen lesk v jejích očích. V listopadu jí tragicky zemřel čtrnáctiletý syn. „V pátek odjel na soustředění před chemickou olympiádou, v nedě-

li odpoledne se měl vrátit. Místo něj ale přijela policie a oznámila nám, že se Jaromír při přecházení kolejí střetl s projíždějícím vlakem a na místě zahynul,“ popisuje Jitka Ševčíková nejhorší okamžiky svého života.

Tak jako většina jiných rodičů v podobné situaci v první chvíli ona ani manžel nevěřili tomu, co slyší. „Připadalo nám to hrozně absurdní. Odjelo

nám zdravé talentované dítě, které na sebe bylo strašně opatrné. A najednou tu není a už ho nikdy nevidíme?“ Aby té strašné zprávě uvěřila, potřebovala znát detaily. „Přečetla jsem si všechny výpovědi svědků, vyžádala jsem si fotky z místa tragédie. Měla jsem potřebu odžít si to do morku kostí. Určitou úlevou pro mě bylo, že syn netrpěl. Zemřel ve vteřině,“ říká na rovinu Jitka.

Sama prý v prvních dnech po Jaromírově smrti fungovala jako robot. „Musela jsem toho spoustu zařídit, v té době byli navíc otec, tchán i babička v nemocnici, takže jsem pořád jezdila sem a tam a prostě jsem musela fungovat. Neměla jsem potřebu jít, spánku ani pití.“ I když první

„Připadalo nám to absurdní. Odjelo zdravé talentované dítě, a najednou tu není? A už ho nikdy nevidíme?“

uklidit v sobě, a tak to přenáší i na okolí,“ vypráví žena, která má doma ještě jednoho syna, o rok mladšího, než byl Jaromír.

dny byly pro Jitku jako zlý sen, to pravé peklo přišlo až později. „Po pohřbu nastalo doma strašně prázdné.“

Dlouhá cesta

Stejným slovem popisují čas po ztrátě dítěte i další rodiče. Třeba dvačtyřicetiletá Martina Hráská z Čelákovic, které před čtyřmi lety zemřel sedmnáctiletý syn Ondra na zhoubný nádor mízních uzlin. „Do pohřbu mi bylo paradoxně líp než po něm, protože jsem aspoň pro něj mohla ještě něco dělat,“ potvrzuje Jitčina slova.

Nesnesitelnou prázdnotu nakonec zaplnila pomocí druhým. „Říkala jsem si, že Ondrova smrt musela mít nějaký smysl, že mě měla někam posunout. Nejdřív mě napadlo směřovat pomoc na děti v nemocnicích, ale takových organizací už je dost. Pak jsem na internetu narazila na zahraniční stránky pro rodiče, kteří přišli o děti, a s překvapením zjistila, že u nás nic podobného neexistuje,“ vypráví Martina.

Začátkem roku 2005 tak spolu s další pozůstalou maminkou, kterou poznala v motolské nemocnici, založila občanské sdružení Dlouhá cesta (www.dlouhacesta.cz). To zprostředkovává rodičům, kteří ztratili dítě, kontakt s psychologkou i mezi sebou navzájem. „Už jen to sdílení strašně pomáhá,“ líčí svoji zkušenost Jitka Ševčíková.

Dlouhá cesta se snaží dohnat hendikep, který má v této oblasti stát. V mnoha evropských zemích už funguje síť profesionálních „průvodců“, kteří se osiřelým rodičům snaží usnadnit první týdny po tragédii. U nás nic takového neexistuje. „Nikdo s námi příliš nekomunikoval, nevěděli jsme zpočátku ani, na které pohřební službě je Jaromír uložený,“ popisuje Jitka Ševčíková okamžiky, kdy se kromě smutku prala také s nedostatkem informací. Pomohla jí Dlouhá cesta, ona v ní teď pomáhá jiným. Tím, co prospělo v nejhorších časech jí samotné.

Barevný anděl

„V době po synově smrti jsem hodně uklízela. Vyházela jsem nepotřebné věci, měla jsem potřebu měnit barvy. Jako by všechno staré mělo jít pryč a začít úplně nová etapa. Psycholožka mi později řekla, že to je normální – člověk si potřebuje jakoby

že život jde dál, i když je tam o jednoho míň,“ popisuje Jitka.

Je přesvědčená, že podobná věc může ulevit i jiným rodinám, a tak v rámci Dlouhé cesty rozjela projekt s názvem Barevný anděl. Přihlásit se do něj může kdokoli, kdo ztratil dítě letos a doma má ještě další ve věku mezi pěti a osmnácti lety. Sdružení přestavbu zaplatí, přiložit ruku k dílu však musí celá rodina.

Stejnou proměnu jako pokojíčkům doporučuje Dlouhá cesta i blízkým zemřelých. Od příštího roku se pro ně chystá organizovat takzvané psychorekondiční víkendy se cvičením nebo arteterapií. Pro

3X FOTO: ARCHIV JITKY ŠEVČIKOVÉ

Jaromír Ševčík

Jitka Ševčíková se dokázala vyrovnat s tím, že jejího syna přejel vlak. Pomohla jí i čínorodost. Jaromírův pokoj přestavěla pro jeho bratra a znovu vymalovala (snímek nahoře vpravo). A snaží se pomáhat rodičům, které stihl stejný osud jako jí.

FOTO: ROBERT SEDNÍK

FOTO: ARCHIV MARTINY HRÁSKÉ

Ondra zemřel před čtyřmi lety na rakovinu mizních uzlin. Život mu nezachránila ani sestřina kostní dřev. Neuplynul ani rok a s nádorem se potýkala i Míša. „Bála jsem se, že tohle už nezvládnou,“ říká Martina Hráská.

že když se neumí rozhodnout mé dítě, mám se za něj rozhodnout já. Tak jsem se nechala odvézt do porodnice už se sbalenou taškou. Lékaři mě ale přesvědčili, že je všechno v pořádku, tak pro mě manžel zase přijel," vypráví. V sobotu se rodina vypravila do porodnice znova. A to, co se tam dozvěděla, jí navždy změnilo život – Amálce přestalo tlouct srdce. „Dostala jsem záchvat pláče, a když přišel manžel, plakali jsme spolu. Rozhodli jsme se, že dcerku porodím normální cestou. Během porodu jsem měla zavřené oči a brečela jsem. Manžel přestřihl pupeční šňůru a choval Amálku v náručí, jako kdyby byla živá. Já jsem měla strach otevřít oči. Bála jsem se, že uvidím v dcerčiných očích bolest. Nemusíš se bát, je nádherná jako andílek, řekl mi manžel. A byla to pravda," vypráví Lucie.

S Amálkou potom strávili spolu s manželem ještě tři hodiny, chovali si ji a loučili se s ní. „Chtěla jsem na památku placentu na vysazení stromu, ale kvůli pitvě to nešlo, tak mi dali alespoň kousek pupečníku. Udělali nám otisky ručičky a nožičky a máme kousek vlásků. Taky jsme se s Amálkou vyfotili.“

Pitva prý neprokázala žádnou vadu. „Doktoři nám řekli, že se to prostě občas stává,“ konstatuje smířeně Lucie. I když smrt její dcery nemá jasné vysvětlení, Lucie se snaží nikoho nevinít. „Nakonec tím ublížíte jen sami sobě. Zahrnete svoje tělo negativní energií, která vám ubližuje. Kdo chce, může za smrtí dítěte hledat hlubší

sdužení bylo cenné i setkání Jitky Ševčíkové s hercem Jaroslavem Duškem. „Jeho myšlenky se mi zdály blízké, a tak jsem ho jednou po představení oslovila. Pro aktivitu Dlouhé cesty se nadchl a sám teď navrhl, že by na jaře mohl udělat představení sestavené z toho, co zbylo

„Nikomu nic nevyčítám. Negativní energii bych ublížila jen sama sobě,“ říká Lucie. Porodné věnovala na dobročinné účely.

po zemřelých dětech. Hodně z nich totiž moc hezky psalo, malovalo nebo fotilo,“ vysvětluje Jitka.

Andílek Amálka

V Česku ročně umírají stovky dětí. Chlapců je mezi nimi znatelně víc než dívek a nejméně třetinu tvoří kojenci do jednoho

roku. Do této skupiny řadí statistiky i děti, které se narodí už mrtvé. I taková událost je pro rodiče těžkou zkouškou. „Především matka s dítětem prožívala každý jeho pohyb, připravovala si výbavu, změnila kvůli němu svůj život, přestala chodit do práce. A najednou je ze všeho připraveného ‚ne-

událost, kterou musí oznámit svému okolí,“ říká psycholožka Ilona Špaňhelová.

Taková ‚neudálost‘ potkala v květnu také třicetiletou Lucii Burdovou z Prahy. Měla už deset dní po termínu, ale jelikož ona i dítě byli podle lékařů v pořádku, nenechala si porod uměle vyvolat a čekala, až se holčička, pro kterou už měla vybrané jméno Amálka, rozhodne vzkročit do světa sama. „Denně jsem chodila na kontrolní monitor. V noci na pátek jsem měla sen o tom,

smysl, přemýšlet, co mu tím chtěl osud říct. My jsme to udělali,“ říká Lucie. Porodné dali na charitativní účely, adoptovali dítě na dálku, snaží se žít v souladu s ekologickými zásadami. „Jestli chceme pro naše děti lepší budoucnost, musíme začít každý sám u sebe,“ vysvětluje Lucie a vzkazuje: „Ráda pomůžu komukoliv s podobným osudem.“

Být lepší

Podobné snahy pomáhat a změnit svůj život i sama sebe jsou po ztrátě dítěte poměrně běžné. „Člověk si říká, že když odešla taková bytost, která ještě nestihla nikomu ublížit, tak by se každý měl stát trochu lepším, aby ho tady aspoň trošku nahradil,“ vysvětluje Jitka Ševčíková.

Smrt potomka také odnaučí člověka plánovat, shodují se ti, kteří tím prošli. „Loni v říjnu už jsem měla vzorně zabalené všechny vánoční dárky, a v listopadu jsem je neměla komu dát. To mě naučilo pokaždě k tomu, co život přináší,“ popisuje Jitka. „Mně se zdá v tomto ohledu výstižný citát z filmu Amores perros: Chceš-li rozesmát Boha, vyprávěj mu o svých plánech,“ přidává se Martina Hráská. S tou si osud ošklivě zahrál ještě jednou, asi tři čtvrtě roku po smrti syna.

„Mám ještě dceru, o dva roky mladší, než byl Ondra. Když už ho mohla zachrá-

Smrt dcery Kláry přivedla k dobročinným aktivitám i Vendulu Svobodovou. Založila nadaci Kapka naděje.

FOTO: PROFIMEDIA CZ

nit jen transplantace kostní dřevě, byla to právě jeho sestra Míša, která mu ji tehdy darovala. A pár měsíců po jeho smrti jí natekla štítná žláza. Musela jít na operaci, která odhalila nádor. Říkala jsem si, že to už asi nevydržím. Naštěstí byl malý, a tak odebráním celé štítné žlázy vše dobře dopadlo,“ vypráví Martina.

Rodiče, kteří ztratili své děti, se shodují ještě na jedné věci. „Když se bavím s lidmi, kterým odešly děti, tak byly obvykle

nadanější a vyspělejší, než jejich vrstevníci, žili víc naplno, byli výjimeční,“ říká Jitka a naráží na fenomén takzvaných indigových dětí. „Říká se jim děti nové doby. Jsou hodně napřed – rychleji zvládají psaní, čtení, patří mezi vyspělejší už ve školce a ve škole. Žijí jakoby rychleji, a existuje teorie, že mají za úkol posouvat vývoj života na zemi.“ Možná i tím, že když zemřou, jejich rodiče a blízcí snáz pochopí jejich poselství. ■

NEBOJTE SE EMOCÍ, říká psycholožka Ilona Špaňhelová

Co byste jako psycholožka poradila lidem, kterým se stane, že přijdou o dítě?

Nebát se ze sebe vydat emoce. To je to základní, co jim říkám, když ke mně přijdou, a držet by se toho měli i ti, kteří se s tím srovnávají sami. Prostě křičet, brečet, sekát dřevo... Důležitá je také komunikace. Neměli by se bát o události mluvit.

Liší se nějak to, jak smutnou událost prožívají muži, a jak ženy? Co může smrt dítěte udělat se vztahem rodičů?

Ženy ve většině případů chtějí o situaci mluvit, kdežto muži si ji nechávají víc v sobě. Vztah rodičů to může utvrdit. Ale poměrně často jsou i případy, kdy ta nekomunikace způsobí naopak odcizení, případně rozchod.

Jak by se rodiče měli chovat k dítěti, které jim zůstalo? Sdílet s ním svůj smutek, i když je třeba malé, nebo se ho toho snažit ušetřit?

Určitě sdílet. Rodič se v té době chová jinak – je smutnější, podrážděnější. Kdyby dítě nechápal, bylo by z toho zmatečné. Stejně důležité je, aby i ono mělo možnost mluvit o tom, co se děje v něm. Zbylí sourozenci mají často tendenci ukryvat své pocity, protože nechtějí rušit rodiče. Některé děti naopak víc zlobí, aby si jich rodič všiml.

Asi se to dá jen těžko porovnávat, ale liší se nějak prožívání té události, když se jedná o náhlé tragické úmrtí, nebo naopak o dlouhou nemoc? Dá se třeba říct, že něco z toho je horší?

Teoreticky, pokud je dítě nemocné delší dobu, má rodič šanci „připravit se“ na jeho smrt. Ale stejně pořád věří, že se stane zázrak. Pokud dítě zemře náhle – je to větší šok. Někdy si rodiče potom vyčítají, že neměli dítěti kupovat auto, neměli mu dovolit sport... Více se obviňují.

Doporučila byste v případě tragického úmrtí rodičům, aby chtěli dítě ještě vidět?

Pro mnoho rodičů je to vhodné. Mají to pak jaksí uzavřené a nežijí v bludu, že se dítě ještě vrátí. Mají také příležitost se s ním rozloučit, a to je pro ně velmi důležité.

Jak se díváte na užívání uklidňujících medikamentů po smrti dítěte?

Záleží na každém rodiči, jakou má psychickou výbavu. Pokud to zvládne bez nich, je to samozřejmě lepší, protože při plném vědomí prožívá všechny stavy myslí.

Jak časté je, že se pozůstalý rodič pokusí o sebevraždu, nebo se vám alespoň svěřít, že na ni pomýšlí?

Z těch, se kterými se setkávám, se mi s tím svěřilo asi 40 procent rodičů. Je to „přirozená“ myšlenka – člověk si prostě ve chvíli, kdy mu zemře milované dítě, přeje jít za ním. Nepřemýšlí racionálně. V ten okamžik je potřeba, aby ho někdo podržel. Pokud má dobrý vztah s partnerem a případným dalším dítětem, je to samozřejmě mnohem snazší.